

DET KONGELIGE
FISKERI- OG KYSTDEPARTEMENT

Kortversjon Meld. St. 22 (2012-2013)

Verdens fremste sjømatnasjon

Sjømatmeldingen

Foto: Yngve Ask, Innovasjon Norge

1 Verdens fremste sjømatnasjon

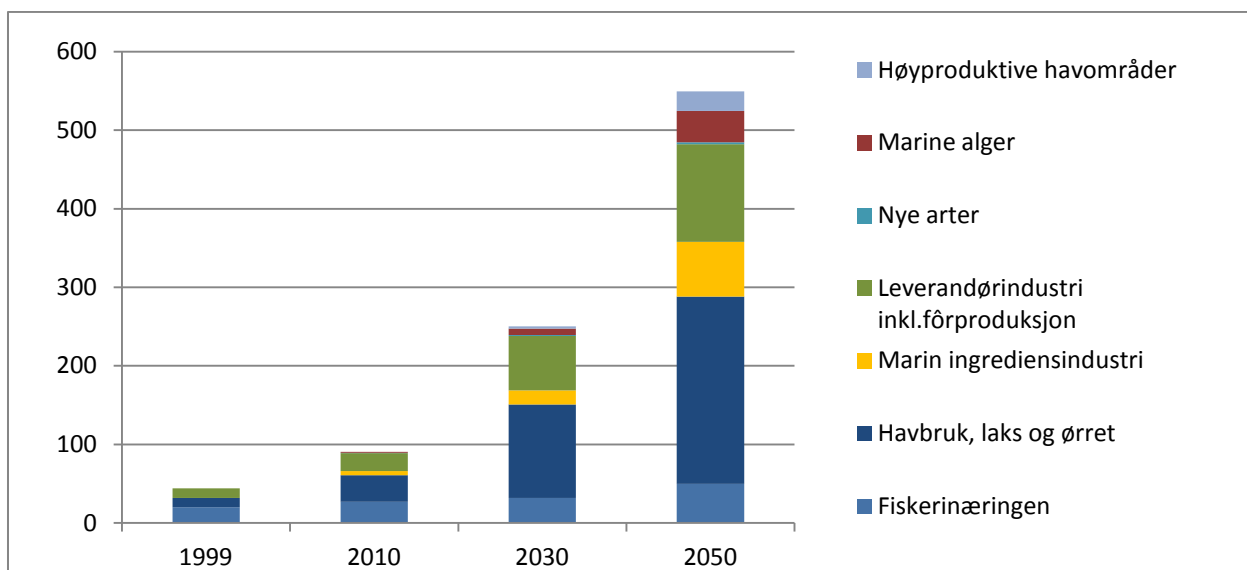
De fleste av oss har et forhold til kysten og havet. Havet gir oss mat og energi, og er en viktig transportåre. Mange bor og arbeider langs kysten og enda flere tilbringer fritiden sin der. Norges største naturressurser finner vi i kyst- og havområdene. I areal utgjør disse områdene syv ganger landarealene våre og de bidrar til betydelig verdiskaping og sysselsetting.

Denne meldingen handler om hvordan Norge kan utvikle sin posisjon som sjømatnasjon.

Regjeringen har som visjon at Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon.

Flere sentrale rapporter, stortingsmeldinger og strategier som legges til grunn for meldingen peker på den industrielle styrken og vekstpotensialet i de marine næringene.

- Torger Reve mfl. viser i rapporten «Et kunnskapsbasert Norge» (2012) til at den marine næringen er en av Norges tre mest komplette næringer sammen med offshorenæringen og maritim sektor.
- Rapporten fra Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab (DKNVS) og Norges tekniske Vitenskapsakademi (NTVA), «Verdiskaping basert på produktive hav i 2050» (2012), peker på utviklingstrekk og et økonomisk omsetningspotensial i de marine næringene som er beregnet til 550 milliarder kroner i 2050 mot dagens ca. 90 milliarder kroner.
- Sintef Teknologi og Samfunn har på oppdrag fra Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF) utarbeidet rapporten «Betydningen av norsk sjømatnæring 2004-2010» (2012) om fiskeri- og havbruksnæringens ringvirkninger i samfunnet. Den indikerer at sjømatnæringen, inkludert ringvirkninger, omfatter ca. 44 000 årsverk.
- Hav21s FoU-strategi for en havnasjon av format, er et forslag til en helhetlig forskningsstrategi for hele det marine fagfeltet. Strategien belyser hvilken kunnskap det vil bli bruk for i fremtiden og hvordan den bør utvikles.

Også internasjonalt øker interessen for hvordan havene forvaltes, og for hvordan de i fremtiden kan bidra til verdens matsikkerhet. I slutterklæringen fra miljøtoppmøtet i Rio sommeren 2012 omtales forvaltning av havene og produksjon av sjømat som viktige midler i arbeidet for å sikre nok og ernæringsmessig riktig mat til verdens befolkning.

Veksten i verdens befolkning fører med seg et økende globalt behov for mat og energi. Helsemyndighetene verden over, medregnet Verdens helseorganisasjon (WHO), anbefaler økt inntak av sjømat for å bedre folkehelsen. Sjømat utgjør ifølge FNs mat og jordbruksorganisasjon (FAO) i dag under to prosent av den globale matproduksjonen. Verdens jordbruksarealer er under stort press, økt matproduksjon må derfor skje gjennom å effektivisere jordbruket og øke produksjonen av sjømat.

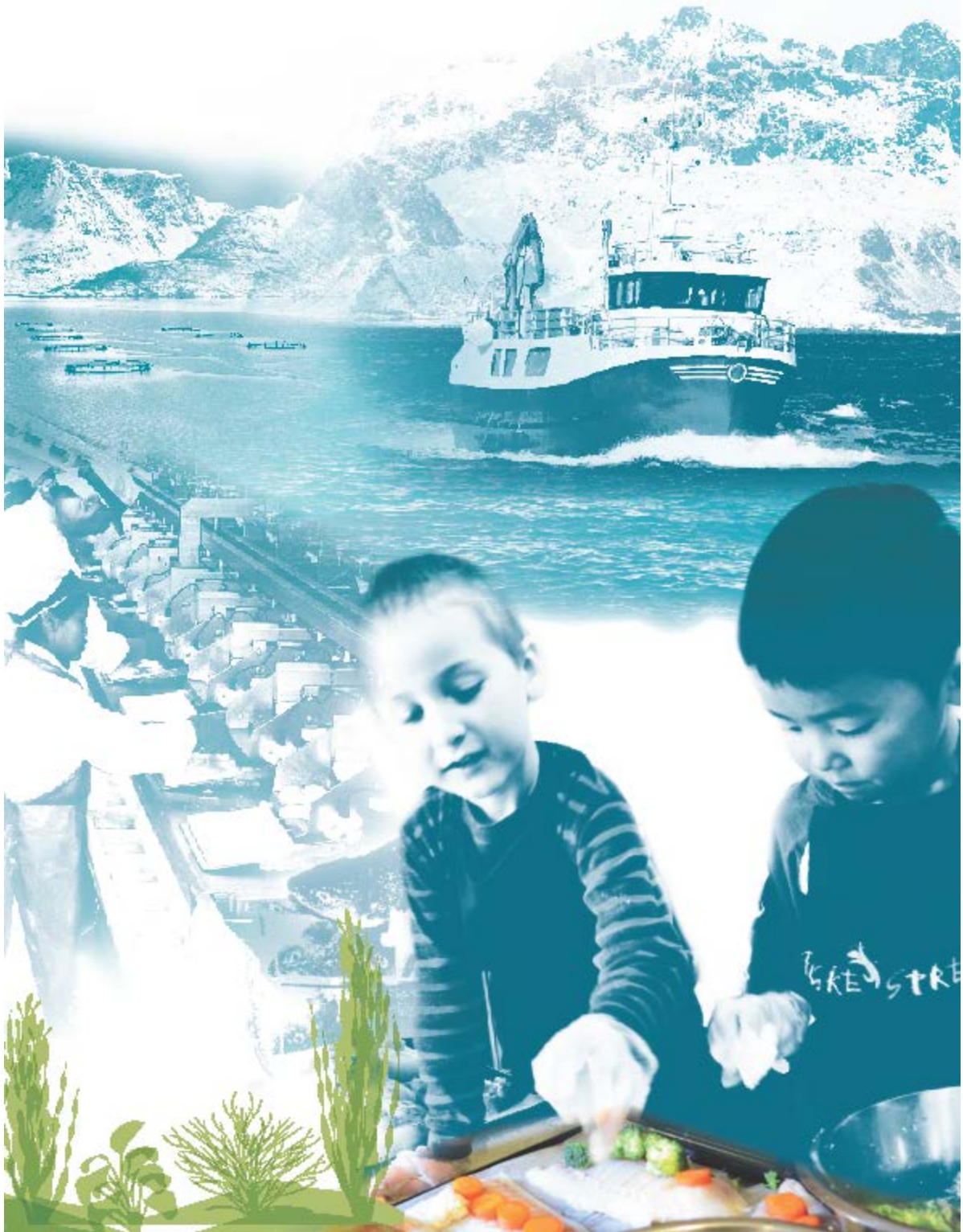
I FNs mat og jordbruksorganisasjons nyeste rapport "The state of world fisheries and aquaculture 2012" fremkommer det at akvakultur er blant verdens raskest voksende matsektorer. Det neste tiåret vil den totale produksjonen fra fiske og havbruk være større enn produksjonen enkeltvis for storfe, svin og fjærfe.

Produksjon av sjømat er mer ressurseffektivt enn husdyrhold på land. Fisk er vekselvarm, forbruker ikke ferskvann og gir lave CO₂-utslipp. Norge kan spille en rolle når det gjelder å utvikle kunnskap for den veksten en globalt ser for seg innenfor akvakultur.

Rundt 70 prosent av jordas overflate er hav. Norge råder over rike fiskebestander og andre marine ressurser og har i tillegg gode naturgitte forhold for havbruk. Det gir rom for en fremtidsrettet politikk med mål om å øke sjømatproduksjonen og produksjonen av andre marine varer og tjenester basert på bruk av marine ressurser. Forutsetningen er at det skjer innenfor rammene av sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft.

Hovedmål

Norge skal gjennom en kunnskapsbasert og miljømessig bærekraftig forvaltning realisere potensialet som sjømatnasjon ved å øke verdiskapingen til beste for forbrukere, norsk økonomi samt bosetning og sysselsetting langs kysten. Økt produksjon og eksport av kunnskap og sjømat vil også styrke global matsikkerhet.

Illustrasjon: Bjørn Sæthren, 07

2 BÆREKRAFTIG FORVALTNING AV NATURRESSEURSENE

Vår felles framtid

"En bærekraftig utvikling er en utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få tilfredsstillende sine behov"

Rapport fra Brundtlandkommisjonen, 1987.

En forutsetning for å lykkes med regjeringens visjon om Norge som verdens fremste sjømatnasjon er å opprettholde rene, rike og produktive økosystemer hvor naturmangfoldet blir tatt vare på. Det betinger at vi er hensynfulle i vår omgang med ressurser og miljø. Målet er å forvalte fiskebestandene våre slik at de fortsatt kan gi en høy og stabil fangst, og legge til rette for en fortsatt kontrollert vekst i havbruksproduksjonen. Samtidig setter fiskeri og havbruk, som all matproduksjon, avtrykk på naturen. Påvirkningen vurderes løpende og tiltak for å begrense negative konsekvenser settes inn der det er nødvendig.

Mennesket høster av og konkurrerer om biologiske ressurser, og er også i stand til å endre de fysiske og kjemiske livsbetingelsene som alle arter er avhengige av. Derfor har mennesket som art størst påvirkning på økosystemene og øvrige arter.

Med vår evne til å påvirke økosystemene følger også et betydelig ansvar. Regjeringens ambisjon er at både fiskeri-næringen og havbruksnæringen skal drives og videreutvikles på en bærekraftig måte som ikke ødelegger fremtidige generasjoners muligheter til å få dekket sine behov. Føre-var-tilnærmingen og økosystemtilnærmingen er viktige prinsipper i en bærekraftig forvaltning og står sentralt i naturmangfoldloven, havressursloven og akvakulturloven.

I fiskeri- og havbruksforvaltningen må miljø- og næringshensyn ofte veies mot hverandre. Tungtveiende grunner kan tale for å velge en løsning som fører til at det tar lengre tid å oppnå fastsatte miljømål. For eksempel vil sosiale og økonomiske hensyn kunne innebære at man velger å bruke lengre tid på å bygge opp en fiskebestand med svak rekruttering. I andre tilfeller vil stans i fisket eller beskyttelse av et område være det foretrukne alternativ. Uansett hvilken løsning som velges, er det viktig at formålet med tiltaket er tydelig formulert, og at tiltakene er tilpasset formålet. Vi må ha klare mål og tiltak som fører til en balansert politikk med hensyn til økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft. De tre pilarene ligger til grunn for definisjonen av bærekraftig utvikling.

Foto: Dale Curtis, Norges sjømatråd

3 GLOBALT, NASJONALT OG REGIONALT PERSPEKTIV

Verdens befolkning er ventet å øke til ni milliarder mennesker frem mot 2050, før veksten vil avta. Dette innebærer store utfordringer med hensyn til å ta vare på miljøet, skaffe nok energi og nok mat til alle.

For sjømat går trenden i retning av flere bearbejdede ferdigprodukter, både ferske og frosne. Forbrukerne vil ha hurtig, enkel ferdigmat som er sunn og smaker godt. Denne utviklingen registreres i alle industrialiserte land.

Verdens sjømatproduksjon har økt fra ca. 60 millioner tonn i 1970 til over 148 millioner tonn i 2010. Norge står for ca. tre millioner tonn av denne produksjonen. I 1970 hadde akvakultur en andel på rundt fire prosent av verdens sjømatproduksjon, i 2010 var den steget til 40 prosent. Produksjonskapasiteten i utviklingsland innenfor akvakultur og bearbejding øker kraftig. Produksjonen er preget av billig arbeidskraft, kapital og moderne teknologier fra industrialiserte land, og tilpasning til internasjonale standarder. Det forventes fortsatt økning i antallet fisk- og skaldyrarter med relativt lave produksjonskostnader, som blir omsatt gjennom globale distribusjonssystemer.

Sjømatnæringen er en del av en større internasjonal matvareindustri, der stadig mer av produktene ender i hyllene til store, ofte multinasjonale, dagligvarekjeder. For å være leveringsdyktige må leverandørene tilfredsstille et bredt spekter av krav knyttet til for eksempel volum, forutsigbare leveranser, jevn og god kvalitet, sporbarhet og dokumentasjon av miljøkrav.

Kjernevirksomheten i sjømatnæringen, det vil si fangst-, oppdretts-, fiskeforedlings- og grossistleddet ga i 2010 et samlet bidrag til BNP på ca. 28 milliarder kroner (bruttoprodukt), og sysselsatte ca. 24.000 årsverk. På nasjonalt nivå skapte et årsverk i sjømatnæringen i gjennomsnitt 0,81 årsverk i andre næringer. Inkluderer vi ringvirkningene av sjømatnæringen (leverandørindustri mv.), la næringen grunnlag for et bidrag til BNP på 46,5 milliarder kroner og en sysselsetting på ca. 44 000 årsverk.

Mål i verdiskaping har sjømatnæringen vært en av de store vekstnæringene i norsk økonomi de siste ti årene. I perioden mellom 2000 og 2009 var den årlige økningen i verdiskapingen for fiskeri og havbruk 5,5 prosent, mens hele landets verdiskaping i form av BNP økte med 1,9 prosent og industriens verdiskaping med 1,5 prosent.

I likhet med mange andre næringer har sjømatnæringen økt sin verdiskaping uten at det har ført til en økning i sysselsettingen. Dette er vist i figur 3.6. Summen av sysselsettingen i de tre viktigste delene av sjømatnæringen har sunket med ca. 13 000 personer fra 1985 til 2011.

Konkurransetsatte næringer som opererer i et globalt marked, må være basert på lønnsom drift. Regjeringens politikk legger til rette for at denne forutsetningen ikke bare er til stede for bedrifter i sentrale strøk og regionale senter, men også for bedrifter som velger lokalisering andre steder.

Foto: Heidi Widerø, Innovasjon Norge

4 MARINT KUNNSKAPSLØFT

Skal vi nå målet om å bli verdens fremste sjømatnasjon, må vi satse på kunnskap, kompetanse, utdanning og rekruttering. Vi må være i front på marin forskning og innovasjon av strategisk betydning for videre utvikling og vekst av norsk sjømatnæring.

Tilgang på kunnskap, kompetanse og kapital er kritiske faktorer for videre utvikling av sjømatnæringen, og muligheten for å sikre vår konkurranseevne som sjømatnasjon.

Bedrifter og virksomheter som konkurrerer internasjonalt og er lokalisert i Norge, må ha produkter og tjenester som kan bære det høye norske kostnadsnivået. Norges langstrakte kyst og tilgang til fantastiske råvarer gir oss konkurransefortrinn. Vår evne til å bygge kunnskap rundt våre sjømatressurser vil likevel være det som vil gi lønnsomme fremtidige arbeidsplasser i Norge.

Som et lite land må Norge prioritere å utvikle kunnskap på områder hvor vi har forutsetninger for å lykkes i den internasjonale konkurransen. Regjeringen vil derfor legge til rette for et marint kunnskapsløft.

Regjeringen vil

- Styrke den offentlige finansieringen av marin forskning.
- Utarbeide en handlingsplan for marin forskning og kompetanse, blant annet på bakgrunn av Hav21.
- Styrke næringens forskning gjennom økt forskningsavgift og åpne opp for at denne også kan benyttes til kompetansehevede tiltak og rekruttering til utdanning.
- Styrke det internasjonale samarbeidet om marin forskning.
- Bygge et nytt isbrytende forskningsfartøy for forvaltningsrettet forskning i nordområdene.
- Foreta en gjennomgang av samarbeidet mellom eiere og brukere av havgående forskningsfartøy for å vurdere om det er muligheter for ytterligere samordning og effektivisering.
- Etablere et prosjekt som skal arbeide med fremskrivinger av kompetansebehov og gi grunnlag for bedre informerte utdanningsvalg og mer etterspørsel etter og tilbud av utdanninger og kompetanse som har strategisk betydning for økonomien, for eksempel i sjømatnæringen.
- Bidra til at marine temaer og sjømatnæringen blir mer synlige i skolen.
- Videreføre og styrke rekrutteringsordningen for fiskere ved at den økes til 20 rekrutteringskvoter. Dersom søknadsmassen tilsier det, kan det økes til 25.
- Opprette inntil seks nye såkornfond, herunder ett i nord.

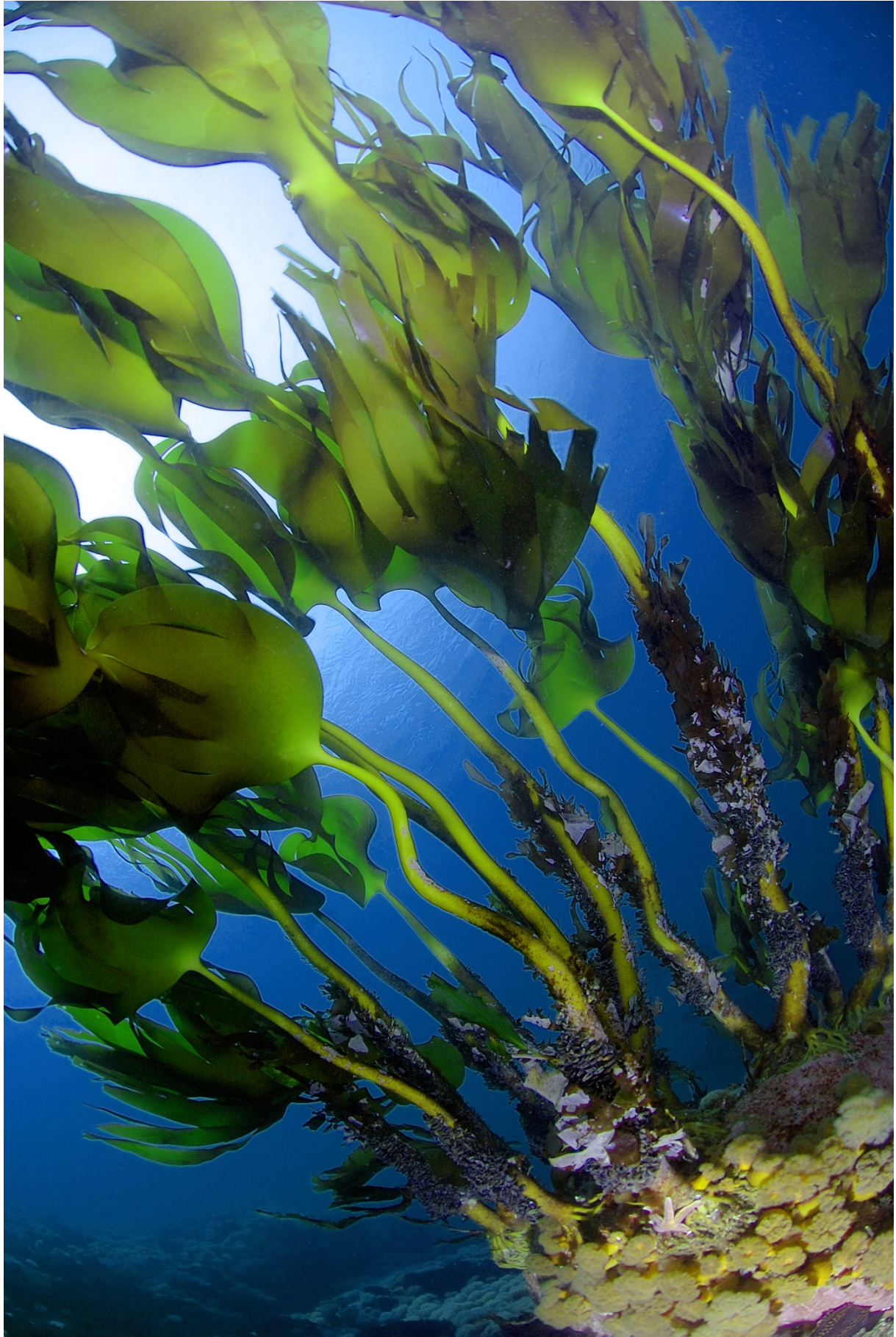

Foto: Christian Skauge

5 NY MARIN VEKST

Våre rike hav- og kystområder inneholder alt fra fisk, pattedyr og skalldyr, til bakterier, sopp, alger, plankton, krepsdyr og bløtdyr. I dag utnyttes bare deler av dette store potensialet for verdiskaping. I tillegg til høsting og produksjon av tradisjonell sjømat til konsum, utgjør utvinning av ulike spesialprodukter og ingredienser basert på marine oljer, proteiner og karbohydrater en stadig større andel av den marine verdiskapingen.

Internasjonalt er bevisstheten omkring det å videreutvikle økonomien i en mer bærekraftig retning øker, og de biologisk baserte og fornybare ressursene forventes å få økende økonomisk betydning (bioøkonomi).

OECD anslår at den totale verdiskapingen fra fornybare råvarer vil vokse ti ganger fra dagens nivå frem til 2030. Marine råvarer vil her kunne spille en betydelig rolle. En bærekraftig bruk av de samlede havressursene kan skape muligheter for å utvikle nye næringer og produkter som kan bli viktige og innebære betydelig verdiskaping i fremtiden.

Selv om jordas overflate består av 70 prosent hav er det bare begrensede deler av havene som gir grunnlag for storparten av den biologiske produksjonen. I denne sammenhengen står Norge spesielt sterkt fordi våre kyst- og havområder tilhører den høyproduktive delen.

De havbaserte næringene marin, maritim og olje og gass utgjør Norges tre mest produktive og raskest voksende næringer, og har det til felles at de opererer i og på havet. Teknologiutvikling rettet mot de tre næringene har bygget en del på felles kunnskap. Gjennom å utvikle en mer koordinert teknologiinnsats mot leverandørindustrien til disse næringene vil en på sikt kunne bidra til å realisere en betydelig nasjonal verdiskaping.

Regjeringen vil

- Skape ny marin vekst ved å styrke kunnskapsgrunnlaget på strategisk viktige kunnskapsområder for å realisere økt verdiskaping, for eksempel på marine oljer, karbohydrater og proteiner eller komponenter i disse.
- Videreutvikle og etablere regelverk for bærekraftig og lønnsom utnyttelse av restråstoffer og nye marine ressurser.
- Fortsette satsingen på marin bioprospektering.
- Legge til rette for en internasjonalt konkurransekraftig og markedsorientert marin ingrediensindustri, blant annet gjennom programsatsingen Norge i bioøkonomien, Marint verdiskapingsprogram og Biotek2021.
- Be Forskningsrådet og Innovasjon Norge sammen legge frem et forslag til en koordinert FoU-innsats rettet mot marin, maritim og offshorenæringen, hvor man blant annet ser på hvordan samspillet mellom dagens ordninger kan bli bedre.
- Videreutvikle og styrke kunnskapsgrunnlaget på kystmiljø og tareskog.
- Legge til rette for en bærekraftig dyrking av vannlevende planter i Norge.

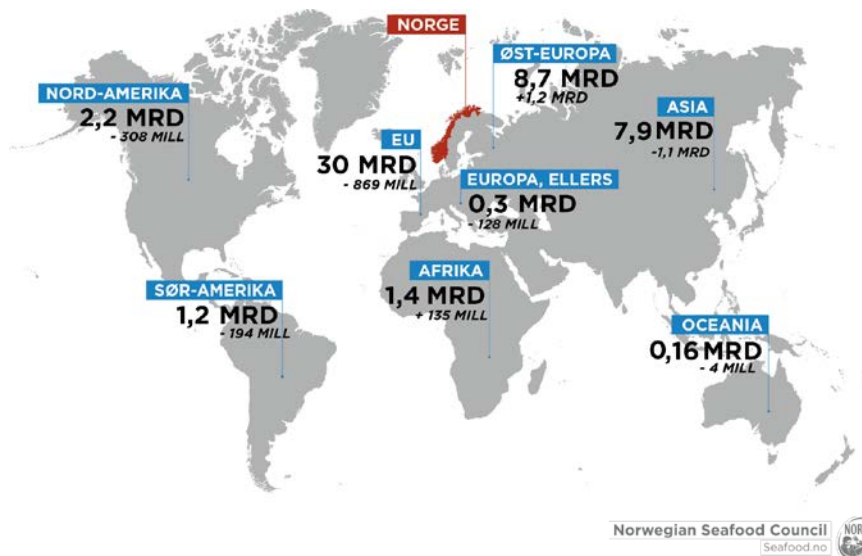

Foto: Norges sjømatråd

6 MARKEDER OG MARKEDSADGANG

Den norske sjømatnæringen konkurrerer i et globalt marked, og eksporterte i 2012 ca. 3 millioner tonn sjømat til en verdi av 51,6 milliarder kroner til forbrukere i om lag 130 land.

NORSK EKSPORT AV SJØMAT 2012

Regjeringen vil

- Arbeide for fullverdig markedsadgang i EU-markedet og ivareta stabil og god markedsadgang i de viktigste markedene for norsk sjømat og nye marine produkter.
- Arbeide gjennom WTO-systemet for et forutsigbart og bindende multilateralt regelverk som etterleves av WTOs medlemmer, samt bidra til at Doha-forhandlingene blir slutført.
- Bruke WTOs komiteer hvis handelstiltak blir iverksatt mot norsk sjømat, og om nødvendig også tvisteløsningsmekanismen, dersom vi mener at tiltakene er i strid med WTO-reglene.
- Redusere uberettigede tekniske handelshindre for sjømat og fremme handelsforenkling i våre frihandelsavtaler og i WTO.
- Ivareta sjømatindustriens interesser når Norge tar stilling til hvilke land vi skal forhandle med.
- Vurdere å fremforhandle bilaterale frihandelsavtaler med prioriterte land som det av ulike grunner ikke er mulig å forhandle med gjennom EFTA.
- Prioritere det standardsettende arbeidet i Codex og OIE samt fremme bruken av internasjonale standarder for sjømat gjennom WTOs SPS-komite.
- Sørge for at utenrikstjenesten har tilstrekkelig kunnskap til å ivareta interessene til norsk sjømatnæring i utlandet.

Foto: Arild Juul, Norges sjømatråd

7 HJEMMEMARKEDET

Vi bør spise mer sjømat. I tillegg til at det er godt og smakfullt, gir det gode helseeffekter. Norge skal være et utstillingsvindu for norsk sjømat og ha en befolkning som har kunnskap om og interesse for norsk sjømat, og som er stolte av norsk sjømatnæring.

Konsumet av sjømat er lavere enn ønskelig, og særlig lavt blant barn og unge. Regjeringen ønsker å øke sjømatkonsumet i Norge. Da må de som jobber med sjømat ha god forståelse av hvordan fremtidens forbrukere gjør sine valg når de skal handle inn mat. Sjømat er en av de raskest voksende varekategoriene i dagligvarehandelen og verdien av omsetningen av sjømat har doblet seg de siste årene. Tallet på lanseringer av forbrukertilpassede sjømatprodukter som er enkle å tilberede har økt og gjør det lettere å velge sjømat så vel til middag som til pålegg.

Utvalget av sjømatprodukter er fortsatt dårligere enn utvalget av kjøttprodukter, særlig i påleggskategorien. Skal Norge være verdens fremste sjømatnasjon, må vi sørge for trygge, sunne og forbrukervennlige produkter. God kvalitet på sjømat som selges i butikk er helt avgjørende for å få opp sjømatforbruket. Fiskeri- og kystministeren har nedsatt en arbeidsgruppe som skal definere de utfordringene vi står overfor og drøfte hvilke tiltak som bør iverksettes for å øke sjømatforbruket. Viktige områder er forbrukerkommunikasjon, kompetanse hos ansatte i fiskedisken, logistikk og distribusjon og produktutvikling.

Interesse for mat og matlaging legges tidlig i livet. Flere land har gode erfaringer med å stimulere barns nysgjerrighet rundt mat og matlaging allerede på barnehagestadiet. Fiskeri- og kystdepartementet ønsker å være pådriver for prosjekter som har som mål å lære barn mer om mat og matlaging, og til å bli glad i sjømat.

Regjeringen vil bidra til å utvikle norske matregioner. Økt bevissthet og synliggjøring av mat og reiselivsopplevelser fra ulike deler av landet vil fremme omdømmet for norsk mat og matkultur. Sjømat, fjell og fjorder er noe av det som sterkest assosieres med Norge i utlandet. Majoriteten av turistene som besøker Norge kommer for å se og oppleve vår unike kyst og har store forventninger til sjømaten som blir servert. Det er viktig at smaksopplevelsene står til forventningene slik at de tilreisende får bekreftet bildet av Norge som en stor og viktig sjømatnasjon.

Regjeringen vil

- Videreføre samarbeidet med aktører fra hele verdikjeden for å stimulere til økt sjømatkonsum.
- Videreføre Fiskesprell – og støtten til andre tiltak som øker sjømatkonsumet hos barn og unge.
- Støtte regionale matfestivaler for å synliggjøre norske sjømatprodukter.
- Vurdere tilpasninger i dagens regelverk og andre tiltak for å bedre tilgangen til og omsetningen av norske sjømatprodukter på serveringssteder langs kysten.
- Bidra til bevisstgjøring rundt bruken av norsk sjømat i profileringen av Norge.
- Videreføre og forsterke samarbeidet mellom sjømat- og landbrukssektoren omkring merkeordninger og profileringstiltak for norsk mat.
- Legge til rette for videre utvikling av kystbasert reiseliv gjennom blant annet å innføre registreringsordninger for turistfiskebedrifter, utleiebåter og fangst fra turistfiske.

Foto: Studio Dreyer-Hensley, Norges sjømatråd

8 TRYGG OG SUNN KVALITETSSJØMAT

Fisk og annen sjømat inneholder en rekke næringsstoffer, og har vært en viktig del av norsk kosthold til alle tider. Konsum av fet fisk betyr mye for å forebygge hjerte-karsykdom, og er viktig for svangerskap og fosterutvikling. Sammenhengen er godt dokumentert i en rekke forskningsprosjekter. Mer detaljert kunnskap om helseeffekter ved å spise sjømat vil gjøre det lettere for ernæringsmyndighetene å gi mer konkrete og skreddersydde kostråd.

Sjømaten vi kjøper skal være trygg og ha god kvalitet. Undersøkelser av fremmedstoffer i sjømat viser at norsk sjømat generelt sett har et lavt innhold av fremmedstoffer, men i enkelte arter som stor kveite, blåkveite og i torskelever kan miljøgifter representerer en utfordring for mattryggheten.

Som en stor eksportør er det avgjørende at Norge kan dokumentere mattrygghet gjennom hele produksjonskjeden. En grundig og systematisk kartlegging av fremmedstoffer, smittestoffer og medisinerester i sjømat er en forutsetning for å kunne høste og omsette trygg sjømat.

Sjømatvirksomheter med god internkontroll og et høyt antall tilsynsprøver og et Mattilsyn med ressurser og kompetanse er viktig for å sikre mattryggheten.

God kvalitet gjennom hele verdikjeden er viktig for å utløse verdiskapingspotensialet i sjømatnæringen. Situasjonen i dag er imidlertid at det er varierende kvalitet på det råstoffet som blir ført i land. For å sikre at råstoffkvaliteten holder ønsket standard legges det opp til at fiskesalgslagene, som i dag har en viktig rolle i ressurskontrollen, også skal få en rolle i å se til at næringen selv tar ansvar for å fremme kvaliteten på råstoff før og etter landing.

Regjeringen vil

- Fortsatt prioritere forskning på mattrygghet, helseeffekter av sjømatkonsum og utfordringer knyttet til nye fôrråvarer.
- Gå i dialog med sjømatnæringen og Mattilsynet med sikte på å etablere et program for overvåking av fremmedstoffer i villfisk.
- Fortsatt prioritere arbeidet med overvåking av fremmedstoffer, smittestoffer, legemidler og tilsetningsstoffer i fôrråvarer, fôr og oppdrettsfisk.
- Delta aktivt i EUs arbeid på matområdet for å sikre at norske interesser og hensyn blir ivarettatt.
- Delta aktivt i arbeidet i Codex Alimentarius for å utvikle standarder for sjømattrygghet.
- Prioritere krav om dokumentasjon og inspeksjoner/besøk fra viktige og potensielt viktige markeder for norsk sjømat.
- Følge opp implementeringen og iverksettelsen av ny kvalitetsforskrift for fisk og fiskevarer.
- Legge til rette for at næringsansvaret for råstoffkvalitet og -behandling styrkes med kontroll i regi av fiskesalgslagene.

Foto: SalMar

9 SJØMATINDUSTRIEN

Sjømatindustrien består av ca. 475 bedrifter som totalt gir rundt 10 000 årsverk. De tre største sektorene i den norske sjømatindustrien er laksefisk, hvitfisk og pelagisk fisk.

Den totale norske sjømatproduksjonen, fangst og oppdrett, var i 2012 på rundt 3,4 millioner tonn. I tillegg importerte norsk industri ca. 288 tusen tonn råstoff. Over 95 prosent av fisken som fanges, oppdrettes eller importeres blir eksportert. Mellom 35 og 40 prosent av det tilgjengelige fiskeråstoffet blir bearbeidet i Norge før eksport. Resten blir eksportert uten videre bearbeiding, enten ferskt eller fryst. Det er stor forskjell i andel råstoff som bearbeides av de ulike fiskeslagene.

Den norske sjømatindustrien har et godt utgangspunkt med nærhet til store fiskeressurser fra fiskeri og havbruk, kombinert med kort vei til godt betalende markeder i EU og Russland. Samtidig opererer sjømatindustrien i markeder som preges av sterk konkurranse både i råvare- og ferdigvaremarkedene. Lave transportkostnader bidrar til at fryst fiskeråstoff har blitt en global handelsvare, og sjømatindustrien opplever økt konkurranse fra land med lavere lønns- og kostnadsnivå samt fra oppdrett av nye hvitfiskarter.

Deler av sjømatindustrien har utfordringer med svingende tilgang på fiskeråstoff gjennom året. I torskesektoren landes nærmere 80 prosent av kvoten i perioden januar til april. I laksenæringen skjer mye av produksjonen på høsten, når tilveksten er på sitt høyeste. Ujevn tilgang på råstoff gjør det utfordrende å opprettholde helårlig drift av fiskemottak, slakterier og foredlingsanlegg. Tradisjonelt har den norske sjømatindustrien, særlig filetindustrien i Nord-Norge, hatt en viktig distriktpolitisk rolle. Sjømatindustrien bidrar med viktige arbeidsplasser i mange kystsamfunn. Utfordringen blir å utvikle en mer konkurransedyktig sjømatindustri.

Regjeringen vil

- Nedsette et offentlig utvalg som innen utgangen av 2014 skal gjennomgå sjømatindustriens rammevilkår og foreslå tiltak for økt lønnsomhet.
- Arbeide for reduksjon i tollsatser på bearbejdede sjømatprodukter.
- Videreføre og videreutvikle Norges sjømatråd for å sikre god profilering av norsk sjømat nasjonalt og internasjonalt.
- Videreføre og videreutvikle Marint verdiskapingsprogram for å bidra til økt markedsorientering i sjømatnæringen.
- Målrette forskningsmidler mot markeds-, teknologi- og produktutvikling samt bedre utnyttelse av restråstoff.
- Sikre markedsrettede fiskerireguleringer som bidrar til økt verdiskaping i Norge, blant annet gjennom ferskfiskordningen.
- Bidra til økt bruk av levendefangst og levendelagring gjennom økt kvotebonus ved levendefangst, revisjon av dagens regelverk og fortsatt satsing på forskning.
- Videreutvikle MTB-systemet i havbruksnæringen for å bidra til en mer industriell og markedstilpasset produksjon.

Foto: Kjell Ove Storvik, Norges sjømatråd

10 RAMMEBETINGELSER FOR FISKEFLÅTEN

Den norske fiskeflåten består av rundt 6000 merkeregistrerte fiskefartøy, der de fleste er små fartøy med relativt lave fangstvolum. Omtrent 12 500 personer har fiske som hoved- eller tilleggsyrke i Norge. Både antall fartøy og fiskere har gått ned de siste tiårene, men de seneste årene har utviklingen flatet ut. I enkelte områder, blant annet i Finnmark, har det vært en liten vekst.

Den grunnleggende forutsetningen for at vi har en fiskerinæring er robuste bestander og produktive økosystemer. Fiskerimyndighetenes viktigste oppgaver er å sikre et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for forvaltning gjennom marin forskning og overvåking av høy kvalitet og videreutvikle gode forvaltnings- og kontrollsystemer. Tilgangen på ressurser er generelt god, og kombinert med en sterk effektivitetsutvikling har dette gitt grunnlag for god lønnsomhet i de fleste fartøygruppene over mange år.

Fisk er en fornybar ressurs, men samtidig er produksjonen styrt av naturens begrensninger. Lav inntjening kan derfor ikke nødvendigvis møtes med økt produksjon.

Det er et politisk mål å opprettholde en variert fiskeflåte langs kysten og å legge til rette for en kontrollert strukturering i tråd med behovet for økt produktivitet og lønnsomhet.

Fiskeflåten spiller en avgjørende rolle som leverandør av råstoff til den norske sjømatindustrien. Det er viktig å sikre rammebetingelser som legger til rette for økt samlet verdiskaping i Norge.

Regjeringen vil

- Tilrettelegge for en kunnskaps- og økosystembasert forvaltning av de marine ressursene som sikrer et høyt langtidsutbytte fra alle bestandene.
- Overvåke bestander og de marine økosystemene, både for å identifisere behovene for tiltak og for å kunne vurdere klimaendringenes betydning for forvaltning og næringsutøvelse.
- Gjennom INTERPOL og andre relevante organisasjoner videreføre innsatsen for å bekjempe ulovlig, urapportert og uregulert fiske og fiskerikriminalitet nasjonalt og internasjonalt
- Styrke salgslagenes rolle i kontrollarbeidet, og sikre mer ensrettet praksis salgslagene i mellom.
- Beholde dagens kvoteår og vurdere spørsmålet om kvotefleksibilitet.
- Nedsette et utvalg som skal se på varigheten av adgangsbegrensninger i fiskeriene.
- Gjøre unntak fra aktivitetskravet i deltakerloven for aktuelle nye fiskerier, vurdere å endre kravene for å bli godkjent som administrerende reder og opprettholde reglene ved arv- og generasjonsskifte.
- Heve kvotetakene for kystflåten med hjemmelslengde mellom 11 og 15 meter til 3 ganger fartøyets grunnkvote (3 + 1) innenfor enten pelagisk sektor eller torskesektoren.
- Heve kvotetakene for kystflåten med hjemmelslengde over 15 meter til 4 ganger fartøyets grunnkvote innenfor en av sektorene og 2 innenfor den andre (4 + 2). Avkorting heves fra 20 prosent til 30 prosent for strukturering ut over 3 ganger grunnkvoten.
- Utrede spørsmålet om kvotetilgang og lønnsomhet for kystflåten under 11 meter hjemmelslengde. Den midlertidige samfiskeordningen videreføres i påvente av utredningen.
- Fortsatt la ressursrenten tilfalle næringen.
- Innføre en forskningsavgift til erstatning for dagens forskningskvoter.

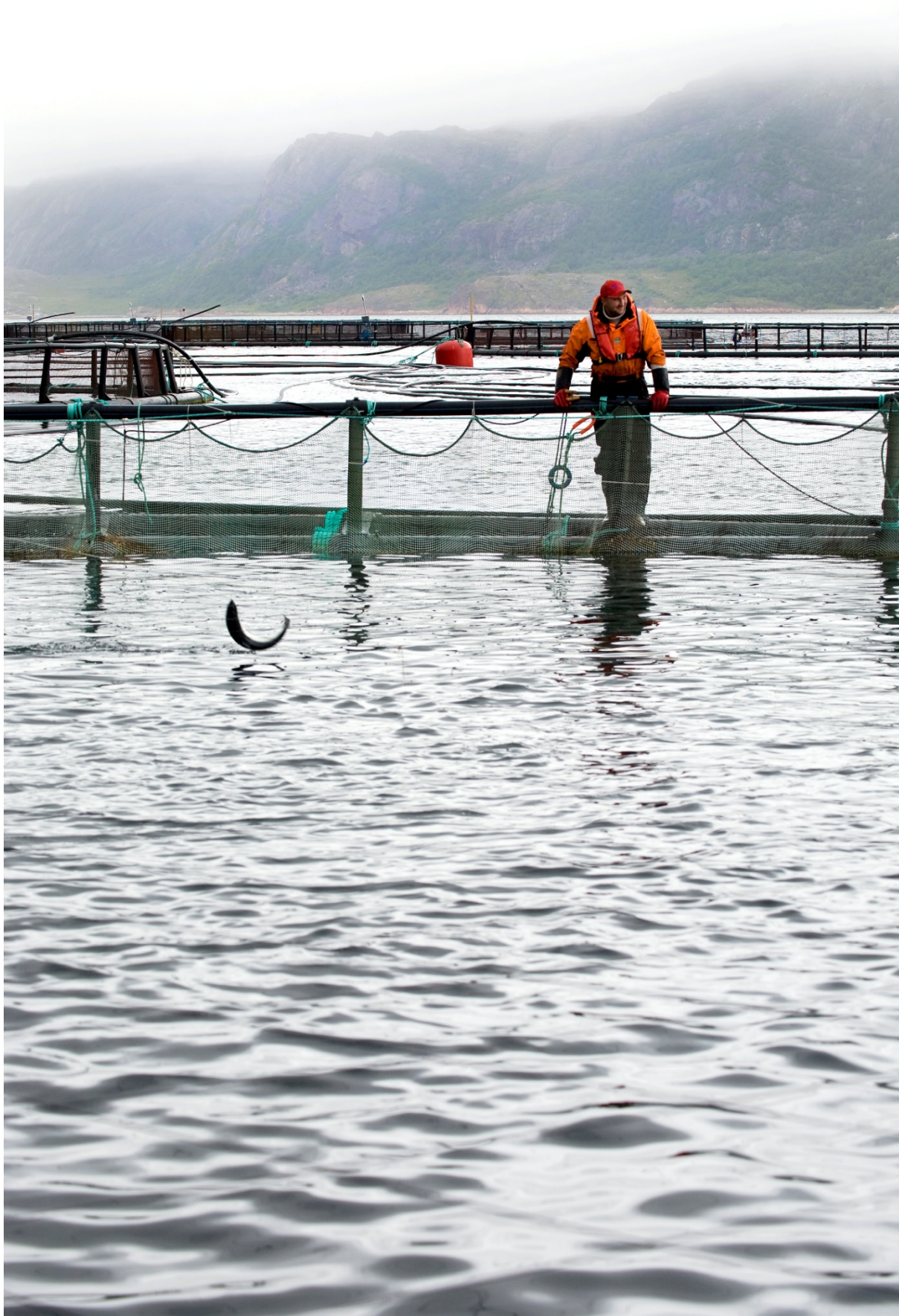

Foto: Siv Nærø, Innovasjon Norge

11 HAVBRUK

Havbruksnæringen bidrar til viktig aktivitet og sysselsetting i kommuner langs kysten. Sett sammen med foredlings- og handelsleddet sysselsetter havbruksnæringen i overkant av 8500 personer, 21 000 personer medregnet ringvirkninger i tilknyttede næringer. I 2012 utgjorde eksport-verdien fra havbruk 31,5 milliarder kroner, tilsvarende 61 prosent av total norsk sjømateksport. Laks og ørret utgjør årlig nærmere 98 prosent av produksjonskvantumet.

Regjeringens målsetting er fortsatt vekst i produksjonskapasitet og verdiskaping, gitt at veksten skjer innenfor miljømessig forsvarlige rammer. Regjeringens *Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring* fra 2009 legger viktige føringer for utviklingen av havbruksnæringen på områdene hvor havbruksaktiviteten påvirker miljøet. På kort sikt er havbruksnæringens miljøutfordringer i hovedsak knyttet til lakselus og rømt oppdrettsfisk. På lengre sikt vil utfordringer knyttet til arealdisponering og fôrtilgang få mer vekt.

Effektiv bruk av kystarealet er et element for videre vekst, samtidig som miljø og fiskehelse aspekter blir ivarettatt. Produksjonsområder og økt bruk av områdeforvaltning, samt utvikling av ny oppdrettsteknologi vil være viktige verktøy for å nå dette målet.

Regjeringen vil

- Bidra til å øke verdiskapingen i havbruksnæringen gjennom videreutvikling av rammebetingelser som ivaretar en bærekraftig produksjon.
- Etablere en ordning med førstegenerasjons indikatorer og grenseverdier for rømming og lakselus, samt prioritere forskning på disse feltene slik at indikatorer og grenseverdier kan evalueres og eventuelt justeres etter hvert som ny kunnskap er tilgjengelig.
- Prioritere forskning og utvikling som retter seg mot havbruksnæringens miljøutfordringer og havbruksforvaltningens behov for kunnskap.
- Sørge for et regelverk som fremmer utviklingen av ny, miljøvennlig oppdrettsteknologi.
- Styrke miljøkapitlet i akvakulturloven, herunder innføre et fellesansvar for dekning av utgifter for kompensierende tiltak og sikre hjemmelsgrunnlaget for å pålegge bruk av steril fisk og individmerking av oppdrettsfisk.
- Legge til grunn et prinsipp om etablering av produksjonsområder og økt områdeforvaltning.
- Fortsette kunnskapsinnhenting for å sikre et solid faglig fundament for innføring av en mer optimal arealstruktur.
- Legge til rette for en fremtidig arealstruktur som bidrar til lavt konfliktnivå og til sameksistens med ulike interesser, som ivaretar hensynet til små- og mellomstore aktører, og tar til seg de erfaringene som allerede finnes fra lokalt og frivillig samarbeid.
- Bidra til at oppdatering av kommunale og regionale planer samordner kryssende interesser i kystsonen.
- Bidra til at lokalsamfunnene får tilstrekkelig tilbake for å stille sine arealer til disposisjon for havbruksnæringen ved at en del av vederlaget fra nye konsesjoner skal tilfalle kommunene.
- Opprettholde den langsiktige satsningen på torskeoppdrett gjennom torskeavlprogrammet.
- Videreutvikle MTB-regimet for å bidra til en mer markedsrettet produksjon.
- Igangsette et arbeid med sikte på å få en bedre samordning av statens tilsynsressurser på havbruksområdet m.v.

Foto: Reidar Toresen, Havforskningsinstituttet

12 INTERNASJONALT UTVIKLINGSSAMARBEID

I arbeidet med å sikre nok mat til en voksende verdensbefolkning, vil økt sjømatproduksjon i alle deler av verden stå sentralt. Norsk produksjon av sjømat kan være en viktig bidragsyter. Imidlertid har vi kompetanse på langsiktig, miljøvennlig og bærekraftig havbruk og fiskeri. Denne kunnskapen kan spille en verdifull rolle i andre lands forvaltning og utvikling av sin sjømatnæring.

En god og bærekraftig forvaltning av havets ressurser er en absolutt betingelse for en vellykket global ressurs- og miljøforvaltning. Sjømatnæringen er allerede en viktig del av mange utviklingslands økonomi og eksportinntekter. På verdensbasis foregår om lag 70 prosent av alt fiske og 90 prosent av all fiskeoppdrett i utviklingsland. 95 prosent av dem som er sysselsatt i fiskeri og oppdrett er bosatt i utviklingsland.

Ulovlig fiske innebærer negative konsekvenser for økosystemene, for lokalt næringsliv og for utviklingen i de berørte kystsammfunnene. Beregninger anslår et årlig tap i Afrika sør for Sahara på grunn av fiskerikriminalitet på omkring en milliard USD.

En hel rekke utviklingsland, primært i Afrika, har vist interesse for den norske modellen for å bekjempe fiskerikriminalitet og har ytret ønske om å etablere liknende enheter i sine egne land. Regjeringen planlegger å bistå med å opprette tverretatlige enheter som er tilpasset hvert enkelt lands behov. I tillegg er det behov for å opprette en spesialisert overvåkings- og analyseenhet som blant annet kan bistå utviklingsland. Norge kan på denne måten bidra med dedikerte analytikere som kan følge opp land i Afrika og andre utviklingsland med tidsriktig informasjon, analyser og opplæring.

Regjeringen vil

- Fremme sjømatens betydning og plass i global ernæring.
- Delta på internasjonale arenaer hvor matsikkerhet diskuteres, herunder FAOs matsikkerhetsarbeid.
- Samarbeide med utviklingsland om utvikling av bærekraftig akvakultur og fiskeri.
- Arbeide for at bærekraftig fiskeri, akvakultur og havmiljøforvaltning skal bli tydeligere og mer fremtredende i norsk utviklingspolitikk.
- Sørge for at hele bredden i Norges havressursforvaltning stilles til disposisjon for langsiktig deltakelse i utviklingssamarbeid. Denne kompetansen er viktig for å sikre at norsk bistand innenfor dette feltet er den beste.
- Anskaffe et nytt forskningsskip til EAF Nansenprogrammet. Det nye skipet er planlagt ferdigstilt i 2016.
- Opprette en interdepartemental faggruppe for å styrke koordineringen mellom norsk fiskeripolitikk nasjonalt, regionalt og globalt, og norsk utviklingspolitikk innenfor fiskeri- og havressursforvaltning.
- Bidra til utviklingslands arbeid mot ulovlig fiske gjennom tverrsektorielt arbeid på nasjonalt og regionalt nivå, samt støtte opp om INTERPOLs arbeid med fiskerikriminalitet.
- Etablere en spesialisert overvåkings- og analyseenhet i Norge for sporing, analyse og risikovurdering av fiskerikriminalitet og andre aktiviteter på havet, og som kan følge opp informasjonsbehov fra utviklingsland og bistå i analyse og risikovurdering av skip i deres farvann.